

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Specyficzne wymagania diagnozy dzieci wielojęzycznych i odmiennych kulturowo

Diana Fecenec
Pracownia Testów Psychologicznych
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa, 22-23.05.2013

Diagnoza testowa

Dobre praktyki

Test psychologiczny – definicja APA

- Test psychologiczny jest specyficzną procedurą diagnozowania. Może on być zbiorem zadań lub pytań, które – w **standardowych warunkach** – mają wywołać określone rodzaje zachowań i dostarczać wyników o pożądanych własnościach psychometrycznych tj. posiadających wysoką **rzetelność** i wysoką **trafność**.
 - Wyniki te są interpretowane w odniesieniu do **norm** opracowanych dla populacji z jakiej pochodzi osoba badana.
-

Komisja ds. Testów Psychologicznych przy Polskiej Akademii Nauk

- ❑ http://academicicon.pl/sites/academicicon.pl/files/ktp_biuletyn_001_0.pdf
 - ❑ Celem recenzowania testów jest szerzenie wśród psychologów (zarówno praktyków, jak i badaczy) wiedzy o tym, które narzędzia psychologiczne są wartościowe, a także uświadamianie im niebezpieczeństw wynikających ze stosowania testów pozbawionych podstaw naukowych i empirycznych
 - ❑ Narzędzia są recenzowane przez dwóch niezależnych recenzentów, zgodnie z procedurą EFPA – w zależności od recenzji Komisja ds. Testów Psychologicznych PAN rekomenduje narzędzie do określonych zastosowań
-

Kompetencje badającego

Dobrze przygotowany, kompetentny użytkownik testu potrafi:

- ❑ dokonać wyboru odpowiedniej metody
 - ❑ przeprowadzić badanie i obliczyć wyniki
 - ❑ zinterpretować wyniki – w formie rozbudowanej diagnozy psychologicznej
-

Kompetencje badającego

- dobór narzędzi

Należy dobierać testy psychologiczne uwzględniając cel badania oraz charakterystykę populacji, z której pochodzi osoba badana. Musimy wiedzieć, czy:

- ❑ test jest wystarczająco rzetelny
 - ❑ rzeczywiście mierzy to, co nas interesuje (jak definiujemy diagnozowaną zmienną)
 - ❑ na podstawie wyniku w teście możemy wnioskować o innych interesujących nas zachowaniach badanego
 - ❑ normy uwzględniają cel diagnozy (to z kim porównujemy osobę badaną zależy od tego, czego chcemy się o niej dowiedzieć)
-

Kompetencje badającego – przeprowadzanie badania

Sposób przeprowadzania badania wpływa bezpośrednio na wyniki osoby badanej

- ☐ Przestrzeganie **standardowej procedury** badania
 - ☐ Swoboda w stosowaniu narzędzia
 - ☐ Nawiązanie właściwego kontaktu z badanym
 - ☐ Motywowanie bez wpływania na wyniki
-

Kompetencje badającego

- ocena odpowiedzi i obliczanie wyników

- ☐ Dobra znajomość zasad oceny wyników testowych (szczególnie ważne w przypadku odpowiedzi otwartych)
 - ☐ Uważność przy zliczaniu wyników
 - ☐ Stosowanie przedziałowej interpretacji wyników
-

Interpretowanie wyników

- przebieg wnioskowania diagnostycznego (1)

1. Określenie celu badania – komu i czemu będą służyć zebrane informacje; jakie decyzje będą podejmowane na ich podstawie.
 2. Wybór orientacji teoretycznej – w jakich kategoriach będą formułowane twierdzenia o dziecku.
-

Interpretowanie wyników

- przebieg wnioskowania diagnostycznego (2)

3. Sformułowanie pytań/hipotez diagnostycznych.
 4. Dobór wskaźników – jakie wyniki (w testach, sferach, skalach) pozwolą nam odpowiedzieć na poszczególne pytania.
-

Interpretowanie wyników

- przebieg wnioskowania diagnostycznego (3)

5. Interpretowanie wyników – należy odnieść dane testowe (wskaźniki) do hipotez (zob. p. 3); udokumentować wyprowadzane wnioski; uwzględniać sprzeczne dane; podsumować.
 6. Prognozowanie zachowań osoby badanej – punktem wyjścia teoria i dane walidacyjne.
 7. Interwencja – formułowanie zaleceń, które warto podjąć, by zmienić istniejący stan rzeczy.
-

Specyficzne wymagania diagnozy dzieci wielojęzycznych i/lub odmiennych kulturowo

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

Można przypuszczać, że wiele dzieci wielojęzycznych w wieku wczesnoszkolnym nie osiąga poziomu znajomości języka polskiego niezbędnego do zrozumienia treści zawartych w testach psychologicznych.

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

□ Dziecko nie rozumie treści zadań

■ Rozwiązanie

Stosowanie testów niewerbalnych i
neutralnych kulturowo.

Uwaga! Nie każdy test niewerbalny jest neutralny
kulturowo (np. Porządkowanie obrazków w
WISC-R)

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

- Dziecko nie rozumie instrukcji badania
 - Rozwiązanie (tylko dla testów niezależnych kulturowo)

Tłumaczenie instrukcji na język w pełni zrozumiały dla dziecka. Instrukcja powinna być przetłumaczona w formie pisemnej. Nie jest wskazane tłumaczenie instrukcji „na żywo”

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

- Testy **neutralne kulturowo** do oceny inteligencji u dzieci
 - Skala Dojrzałości Umysłowej Columbia
 - Międzynarodowa Wykonaniowa Skala Leitera (dodatkowo: metoda w pełni niewerbalna i wykonaniowa!)
 - Test Matryc Ravena w wersji Kolorowej
-

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

□ Rodzina testów CFT

- Neutralny Kulturowo Test Inteligencji CFT-1-R (4 – 9 lat): Podstawienia, Labirynty, Klasyfikacje, Podobieństwa, Matryce
 - Neutralny Kulturowo Test Inteligencji CFT-20-R (od II klasy szkoły podstawowej do dorosłości): Uzupełnianie Serii, Klasyfikacje, Matryce, Wnioskowanie Topologiczne
-

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

Co z tym Wechslerem?

- ❑ Skala Inteligencji Wechslera dla Dzieci WISC-R jest **powszechnie stosowana** w orzekaniu o potrzebie kształcenia specjalnego
 - ❑ Przynajmniej połowa testu jest **obciążona kulturowo i werbalnie** (cała Skala Słowna), a więc prawdopodobnie nieodpowiednia dla dzieci wielojęzycznych.
 - ❑ Wg standardowej procedury badania **nie należy obliczać ilorazu inteligencji w Skali Pełnej**, jeżeli **rozbieżność** między wynikami w Skali Słownej i Bezsłownej jest **zbyt duża** (podstawą oceny tej rozbieżności są minimalne istotne różnice)
-

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

Rozwiązanie

Ocena inteligencji **tylko na podstawie wyniku w Skali Bezślownej**. Zamiana testu *Porządkowanie obrazków* (jako zbyt obciążonego czynnikiem kulturowym) na *Labirynty*.

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

□ Trudno ocenić znajomość języka polskiego u dziecka

■ Rozwiązanie:
Badanie rozwoju językowego

Specyfika grupy

Słaba znajomość języka polskiego

- Testy do badania rozwoju mowy dzieci w wieku szkolnym i zdolności do przetwarzania materiału werbalnego
 - Test Słownikowy dla Dzieci TSD: Test składa się z czterech podtestów: 2 podtesty badają mowę bierną (wskazywanie), a 2 następne badają mowę czynną (nazywanie)
 - Test Słów i Test Liczb – WS/FZ-R (dla dzieci ze szkoły podstawowej – od II klasy – i młodzieży)
-

Specyfika grupy

Ogólne problemy z funkcjonowaniem w szkole

W przypadku dzieci, u których pojawiają się zarówno problemy z nauką, jak i trudności adaptacyjne przydatne może być zastosowanie testu badającego różne sfery funkcjonowania: poznawczą, językową, motoryczną, społeczną i motywacyjną.

Specyfika grupy

Ogólne problemy z funkcjonowaniem w szkole

□ Skale Inteligencji i Rozwoju IDS

■ Skale inteligencji

- ✓ Skala Inteligencji Płynnej
 - ✓ Skala Inteligencji Skryształizowanej
 - ✓ Skala Pełna (inteligencji ogólnej)
 - ✓ wynikiem we wszystkich trzech skalach inteligencji jest wechslerowskiej iloraz inteligencji.
-

Specyfika grupy

Ogólne problemy z funkcjonowaniem w szkole

- Dwa podstawowe obszary rozwoju:
 - zdolności poznawcze (7 testów): Percepcja wzrokowa; Uwaga selektywna; Pamięć; fonologiczna; Pamięć wzrokowo-przestrzenna; Rozumowanie przestrzenne; Rozumowanie pojęciowe; Pamięć słuchowa
 - kompetencje (5 sfer): motoryczne, społeczno-emocjonalne, matematyczne, językowe i dodatkowo – motywacja osiągnięć.
-

Specyfika grupy

Odmienność doświadczeń kulturowych

- W związku z odmiennością kulturową dzieci wielojęzycznych odmienna jest treść ich rozwojowych doświadczeń.
 - To, co dziecku polskiemu jest znane, może być niezrozumiałe dla dziecka z innego kręgu kulturowego (z braku takich doświadczeń na co dzień):
 - rodzaj czynności, wymaganych podczas badania
 - przedmioty wykorzystywane w badaniu, np. zabawki, książeczki
 - podejmowanie aktywności dalekiej od powszechnego w danej kulturze doświadczenia, np. „abstrakcyjnej”, czysto poznawczej
-

Specyfika grupy

Odmienność doświadczeń kulturowych

Rozwiązanie

- ❑ Stosowanie testów wykonaniowych wymagających manipulacji przedmiotami, a nie pracy na papierze (np. Międzynarodowa Wykonaniowa Skala Leitera
- ❑ uelastycznienie standardowej procedury badania (więcej przykładów, więcej demonstracji, przeszkolony w kierunku psychometrycznym asystent mówiący w pierwszym języku dziecka).

Uwaga! Prawdopodobnie konieczne byłoby sprawdzenie wpływu takich modyfikacji procedury na wyniki testowe.

Specyfika grupy

Nieufność wobec instytucji

- Nieufność wobec instytucji może znacząco obniżać jakość kontaktu między badającym (jako przedstawicielem tej instytucji) a badanym.
 - Nawiązanie bezpiecznego i przyjaznego kontaktu z badającym jest bardzo ważne dla prawidłowego badania.
-

Pracownia Testów Psychologicznych
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego
d.fecenec@practest.com.pl
